

WACŁAW SZYMANOWSKI¹

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROJEKTU „MONITOROWANIE BEZPIECZNEJ ŻYWNOŚCI W UNII EUROPEJSKIEJ”

W ostatnich dwóch dekadach problem „bezpiecznej żywności” (food safety), tj. takiej, która nie zawiera szkodliwych składników dla organizmu człowieka, znalazł swoje miejsce w badaniach realizowanych w kolejnych programach ramowych Unii Europejskiej. Pojęcie „bezpiecznej żywności” rozpowszechniło się z jednej strony po wykryciu w niektórych produktach żywnościowych DDT, dioksyn, pozostałości antybiotyków podawanych zwierzętom hodowlanym, szkodliwych barwników, z drugiej zaś z konieczności podjęcia walki ze skutkami choroby wściekłych krów, pryszczycy, ognisk ptasiej i świńskiej grypy. Rozwiązanie tego problemu wiąże się nie tylko ze stworzeniem i wdrożeniem odpowiedniego ustawodawstwa i instytucji kontrolujących jego przestrzeganie, ale także narzędzi monitorowania ruchu i spoczynku żywności, a w przypadku jej zakażenia – odkrycia źródeł tego zakażenia. Prowadzi to do powstania nowego kierunku badań: bezpieczeństwa żywności, który stał się jednym z priorytetów w ramach 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej. Rozwiązaniu tego problemu poświęcony został projekt organizowany przez prof. dr. Gerharda Schiefera z Uniwersytetu w Bonn, wspólnie z Europejską Platformą „Transparency in Food”, pt. *Quality and integrity in food a challenge for chain communications and research*, w którego realizacji przez 24 miesiące – od listopada 2009 roku do listopada 2011 roku uczestniczyli przedstawiciele 10 ośrodków europejskich². Dzięki zaprosze-

¹ Autor jest pracownikiem naukowym Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN (e-mail: wszymanowski@acn.waw.pl).

² Uczestnikami Projektu jest 10 instytucji: Uniwersytet w Bonn (koordynator), Uniwersytet Miasta Londynu, Techniczny Uniwersytet w Berlinie, Szwedzki Instytut Żywności i Biotechnologii, Uniwersytet w Gent, Belgia, Uniwersytet w Atenach, Towarzystwo na rzecz Technologii i Struktur – Niemcy, Campden – Węgry oraz Uniwersytet w Aahus i Europejskie Towarzystwo Bezpieczeństwa Żywnościowego (SAFE).

niu organizatorów miałem możliwość dwukrotnie uczestniczyć w konferencjach związanych z realizacją projektu: 7 maja 2010 roku w Brukseli i 3 listopada 2011 roku w Kolonii.

Centralnym punktem badań jest „przezroczystość” rozumiana jako kluczowy czynnik kompetencji, służący wielowymiarowym interesom uczestników łańcuchów żywnościowych. Dla celów projektu został on ograniczony do potrzeb konsumentów i polityki w obszarze bezpieczeństwa i jakości żywności oraz spójności łańcucha. Dlatego też potrzeby będą tu identyfikowane z konsumentami żywności, jej producentami oraz z formułowaniem polityki w obszarze bezpieczeństwa i jakości żywności, a także ochrony środowiska naturalnego. Sygnały (informacje) dotyczące „przezroczystości” będą komunikowane za pomocą formalnych systemów informacyjnych, co stwarza konieczność współpracy między różnymi obszarami geograficznymi i kulturowymi Europy.

Ogólnym celem projektu był udział w rozwoju „przezroczystości” w sektorze żywnościowym dzięki pomocy w zrozumieniu jej złożoności, identyfikacji stanu aktualnego, korzystania z doświadczeń w budowie świadomości, w definiowaniu specyfiki potrzeb badawczych i formułowaniu ram projektu dla ułatwienia podejmowania przyszłych inicjatyw. Cel ten był realizowany poprzez 4 zadania:

- identyfikację aktualnego stanu wiedzy na temat potrzeb i rozwiązań w zakresie „przezroczystości” na podstawie prowadzonych badań i realizacji „najlepszych praktyk”, co pozwoli na określenie kompendium aktualnego stanu wiedzy oraz zrozumienie potrzeb i możliwych rozwiązań na podstawie doświadczeń z najlepszych praktyk,
- identyfikację braków w wiedzy na temat „przezroczystości” przez przyszłych uczestników platformy oraz w ich potrzebach badawczych, co pozwoli sformułować strategiczny program badań identyfikujących białe pola badawcze oraz potrzeby i priorytety w ich rozwiązywaniu,
- ustalenie zasad wymiany informacji między uczestnikami projektu w zakresie technologii i zawartości merytorycznej, która wspomogę rozwój europejskiej sieci wymiany informacji oraz ułatwi integrację między obecnymi i przyszłymi inicjatywami badawczymi w tym obszarze,
- uzyskanie określonego poziomu świadomości na temat poziomu „przezroczystości” dzięki opracowaniu platformy przezroczystości, której działanie będzie służyło użytkownikom z całej Europy.

W wyniku realizacji celów tego projektu zostaną stworzone warunki badania kluczowych czynników dla zrównoważonego rozwoju sektora żywnościowego, możliwości zagwarantowania uczestnikom łańcuchów żywnościowych jakości i bezpieczeństwa, dostarczenia konsumentom informacji odpowiadającej preferencjom w zakresie ich zachowań oraz identyfikacji odpowiednich instrumentów polityki społecznej i ekologicznej.

Projekt był realizowany przez 7 grup roboczych (working groups) pracujących w następujących obszarach:

WP2 – infrastruktura niezbędna do badania wielowymiarowej koncepcji śledzenia i monitorowania ruchu z wykorzystaniem standardów GS1 i agroXML

oraz tych projektów europejskich, które rozwiązują problemy śledzenia i monitorowania. Pozwolą one określić aktualny stan, możliwości i bariery różnego poziomu rozwoju wymogów dla budowy pierwszego poziomu infrastruktury komunikacyjnej jako podstawy schematu „przezroczystości” podlegającego dalszemu rozwojowi.

WP3 – jakość i bezpieczeństwo, oraz WP4 – zintegrowany i zrównoważony rozwój, pozwalają określić wymagania informacyjne, dotyczące bezpieczeństwa i jakości żywności oraz wymogów środowiskowych, etycznych i społecznych. Na podstawie badań literaturowych pozwalają zidentyfikować przyszłe potrzeby badawcze i ich priorytety.

WP5 – budowa bazy informacyjnej dla „przezroczystości” i zaufania do różnych produktów, oczekiwań i warunków kulturowych. Pozwala na zebranie szerokiego wachlarza informacji na temat potrzeb konsumentów, przemysłu, polityki w zakresie jakości żywności, bezpieczeństwa żywnościowego i spójności łańcucha. Wszystkie te aspekty zostaną połączone w jeden spójny system, który pozwoli na formułowanie informacji dla prowadzenia prawidłowej polityki zapotrzenia surowcowego, realizacji zasad polityki ekologicznej dla przetwórstwa żywności oraz polityki społecznej przy jej dystrybucji. Na podstawie dostępnych źródeł zostaną ocenione wymogi informacyjne oraz zostanie dokonana identyfikacja potrzeb informacyjnych uczestników i ich priorytetów.

WP6 – identyfikacja „najlepszych praktyk” i ocena ich przydatności dla przyszłych uczestników platformy w zakresie jakości i integralności łańcuchów dostaw żywności w Europie oparta zostanie na doświadczeniach literaturowych oraz na doświadczeniach najlepszych operatorów.

WP7 – integracja i koordynacja prac wszystkich grup, w której wyniku powstanie Europejska Platforma Przezroczystości. Określenie strategicznego harmonogramu badań pozwoli na zbudowanie wspólnej platformy integracji wyników wszystkich grup badawczych eliminujących zidentyfikowane bariery. Wskutek tego powstanie wspólna Europejska Platforma Przezroczystości, integrująca wszystkich uczestników jako podstawa do jej rozbudowy.

WP8 – eksploatacja i rozprzestrzenianie wyników będzie dokonane dzięki uczestnikom budowy narodowych platform oraz dzięki narodowym organizacjom badawczym i stowarzyszeniom naukowym.

Na spotkaniu w Kolonii 3 listopada 2011 roku podsumowano realizację projektu. Profesor G. Schiefer z Uniwersytetu w Bonn (Niemcy), kierownik projektu³, dokonał syntezy wyników projektu wraz z rekomendacjami dla Komisji Europejskiej, oraz określenia założeń Europejskiej Platformy Monitorowania Żywności. Z kolei profesor dr X. Gellynck z Uniwersytetu w Gent (Belgia) omówił wykorzystanie metody najlepszych praktyk dla badania przezroczystości łańcuchów żywnościowych, a dr A. Seboek z Campden (Węgry) przedstawił przewodnik korzystania z metody najlepszych praktyk jako narzędzia rozpowszechniania inicjatyw.

³ *Food Transparency. Strategic Research Agenda towards Transparency in the Food Chain*, Uniwersytet w Bonn 3 listopada 2011 roku.

Budowa Europejskiej Platformy Monitorowania Przezroczystości Żywności stanie się podstawą dalszych prac w przygotowaniu nowego projektu. Dzięki udziałowi w tym spotkaniu mogłem zapoznać się z aktualnym stanem badań w zakresie „bezpiecznej żywności” w Unii Europejskiej i możliwością przyszłego udziału Polski w pracach nad adaptacją tej platformy na potrzeby naszego kraju.